

Ter Veld

voor kinderen die in de overgangperiode van het KB-systeem zouden overgaan naar de belastingafrek. Ik ga er dus van uit dat eerbiediging van lopende rechten ook inhoudt dat degenen die nog niet onder de belastingafrek vallen, maar onder de kinderbijslag, binnen de overgangstermijn die overgang kunnen maken. Graag een bevestiging. Verder zou ik het op prijs stellen als de staatssecretaris van Financiën zijn collega van Sociale Zaken wilde bijstaan in het snel afsluiten van verdragen. Ik zag in het overzicht van de sociale zekerheid en van de fiscale verdragen dat er meer fiscale verdragen zijn dan socialezekerheidsverdragen. Misschien is het dus goed, elkaar te ondersteunen. Ik vertrouw erop dat in de meeste gevallen de maatregelen in het Belastingplan passen in het beleid van andere departementen en dat ze daar ook keurig worden besproken.

Ik wil tot slot nog een aantal opmerkingen maken over de Belastingdienst, want het zijn juist al die medewerkers van de staatssecretaris die de burger ontmoeten als het gaat om nieuwe of andere regelgeving. Zij krijgen, simpel gezegd, de huilende mensen aan de telefoon als die in of juist uit het ziekenfonds moeten gaan. En ik vind de Belastingdienst toch een voorbeeld van een goed functionerende overheidsdienst. Er wordt expliciet aandacht besteed aan diversiteit in het personeelsbeleid. Er wordt gelukkig nog steeds gewerkt met eigen bedrijfsmaatschappelijk werk. Houd dat ook zo, zou ik zeggen. En er is een goed contact en een goed contract met een externe Arbodienst. Al met al een bedrijfscultuur waarin aandacht wordt besteed aan de veiligheid, gezondheid en het welzijn van de medewerkers.

De **voorzitter**: Ik maak u er wel op attent dat u uw spreektijd, die u zelf heeft opgegeven, nu ver overschrijdt.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Dan moet ik sneller praten, voorzitter.

De **voorzitter**: Minder kan ook...

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): In dit geval niet, voorzitter. Ik heb nog één aandachtspunt, de uitvoering van de wetgeving inzake de fiscale behandeling van de pensioenen. In het voorjaar zei de staatssecretaris vol vertrouwen dat de kennisgroep

pensioenen van de Belastingdienst snel en adequaat zou handelen als het ging om de beoordeling van de beschikbare premiereregelingen waarvoor immers staffels zouden moeten worden ontwikkeld. Ik heb de indruk dat er zowel inhoudelijk als organisatorisch problemen zijn; inhoudelijk waar het gaat om de beoordeling of een regeling die voldoet aan de invulling van de staffelgedachte, nog wel spoort met de opvatting dat een dergelijk pensioen moet zijn gebaseerd op dienstjaren, terwijl juist door het hanteren van de carrièrestaffel een levensjarenbeginsel wordt ingebouwd; praktisch omdat immers er bij een rigide en te strikte opvatting over de staffels meer staffels moeten worden gemaakt dan er burgers zijn. De fiscale wetgeving geeft de grenzen aan van de fiscale aftrekbaarheid. Ik zou zeggen, als de pensioenregeling sowieso binnen de fiscale regeling past, maak er dan niet te veel technische problemen omheen. Graag verneem ik de opvatting van de staatssecretaris hierover. Het was immers de bedoeling dat de normale pensioenpraktijk niet zou worden belemmerd. Ik verzoek de staatssecretaris dringend, hieraan ondanks zijn drukke bezigheden met andere belastingplannen aandacht te besteden. En wat die werkzaamheden met het grote belastingplan betreft wens ik hem, de minister en al hun medewerkers veel sterkte.

De **voorzitter**: Voordat ik het woord geef aan de heer Van Bruchem, maak ik de Kamer erop attent dat hij zijn maidenspeech houdt.

De heer **Van Bruchem** (RPF/GPV): Mijnheer de voorzitter! Ik heb het genoegen, mede namens de SGP-fractie te mogen spreken. De heer De Vries zal zich concentreren op het Belastingplan, ik wil de wat meer algemene economische aspecten aan de orde stellen. Deze taakverdeling is ook de reden waarom wij verzocht hebben, af te wijken van de volgorde op de sprekerslijst, waarvoor ik u nog dank zeg, voorzitter.

Voorzitter! In vergelijking met een jaar geleden wordt er nu heel wat optimistischer tegen onze economie aangekeken. Toen werd verwacht dat de crises in Azië, Rusland en

Zuid-Amerika een heel vervelend staartje zouden krijgen voor de economieën van, zeg maar, de westerse landen; de term "geïndustrialiseerde landen" lijkt mij langzamerhand wat achterhaald. Toen werden de prognoses neerwaarts bijgesteld. Nu zien wij het tegenovergestelde: de prognoses worden gunstiger en de minister van Financiën meldt de ene meevaller na de andere.

Hoe komt het dat de gevolgen van de Azië-crisis zo zijn meegevallen? Zijn ze verkeerd ingeschat? Dat zou een reden tot ongerustheid zijn, want het wijst op een tekortschietend inzicht. De tweede mogelijkheid is dat er door de desbetreffende regeringen en de internationale organisaties zo'n adequaat beleid is gevoerd dat de verwachte gevolgen grotendeels zijn afgewend. Dat zou dan aanleiding geven tot de gedachte dat wij de zaken goed in de hand hebben. Welke van deze twee verklaringen acht de minister het meest waarschijnlijk? En – in verlengde hiervan – zijn er inmiddels voldoende mechanismen ontwikkeld om een volgende internationale financiële crisis te voorkomen? Zijn er bijvoorbeeld concrete maatregelen getroffen of bestaan er voornemens om het flitsen van kapitaal enigszins te beperken?

Met de Nederlandse economie gaat het goed; dat is in vele toonaarden bezongen. Er doet zich een stabiele groei voor, de werkloosheid daalt, zelfs de armoede neemt wat af en het tekort van de overheid tendert naar nul en dreigt volgens de laatste berichten zelfs om te slaan in een overschot. Dit zijn uiteraard ontwikkelingen waarmee ook onze fracties content zijn. Met een groot overheidstekort en een olopende werkloosheid is geen enkel doel gediend, ook niet de doeleinden waaraan onze fracties groot belang hechten. Het op orde hebben van de financiën is een niet onbelangrijk aspect van het rentmeesterschap, een centraal uitgangspunt in onze politieke visie. Ik voeg eraan toe dat het daar echter niet mee samenvalt.

Over dat laatste een paar opmerkingen. Het feit dat de economie op orde is, betekent in de ogen van onze fracties niet dat het dus ook goed gaat met de samenleving. Hier en daar proef ik wel eens de neiging om, bij wijze van spreken, een soort is-gelijk-teken te zetten tussen de gang van zaken op

Van Bruchem

economisch terrein en de algemene maatschappelijke ontwikkelingen, maar dat getuigt in onze visie van een eenzijdige, economistische kijk op de werkelijkheid. Ook bij de verdeling van de baten van de economische voorspoed staan onze fracties, zacht gezegd, niet altijd te juichen: aan de ene kant soms zeer schrijnende situaties in de zorgsector, mede door het te krappe budget en aan de andere kant een uitbundige consumptie en soms een enorme verrijking van een beperkte groep.

Wat ik met deze opmerkingen wil zeggen, is dat economische ontwikkeling geen doel op zichzelf moet zijn, maar gericht moet zijn op het bevorderen van welzijn en gerechtigheid. Naar de mening van onze fracties is dat momenteel onvoldoende het geval.

Tegen deze achtergrond wil ik een kanttekening maken bij een passage op blz. 19 van de Miljoenennota, die ook is geciteerd door de heer Platvoet, waarin staat dat de gunstige economische ontwikkelingen een solide basis vormen voor het aanpakken van de problemen waar de Nederlandse economie mee wordt geconfronteerd: "Wanneer problemen op het gebied van milieu, mobiliteit en scholing niet ter hand worden genomen, kunnen belemmeringen voor verdere duurzame economische groei optreden." Daar zit natuurlijk een kern van waarheid in, maar er is ook een kritische kanttekening bij te maken. De redenering gaat namelijk niet op voorzover de voortgaande economische groei qua richting en tempo zodanig is dat bepaalde problemen erdoor worden geïntensiveerd. Op het gebied van milieu en mobiliteit is dat verschijnsel naar onze mening onmiskenbaar aanwezig. Daarom zou het aanpakken van de genoemde problemen, terwijl de richting van de economische groei met een sterk accent op verschillende vormen van transport van goederen en mensen niet verandert, wel eens "dweilen met de kraan open" kunnen zijn.

Zoals ik al zei: de overheidsfinanciën zijn redelijk op orde. Dit heeft ongetwijfeld iets te maken met de begrotingsdiscipline, waarvoor de minister zich de afgelopen jaren met succes heeft ingespannen. De vraag rijst echter hoe duurzaam de huidige gunstige gang van zaken is. En dan gebruik ik het woord "duurzaam" niet in ecologische zin, maar in de

betekenis van "voortdurend", net zoals in de zojuist door mij geciteerde zin uit de Miljoenennota, althans als mijn interpretatie op dit punt juist is.

Met betrekking tot deze economische duurzaamheid zijn er, als ik het goed zie, twee, tamelijk tegenstrijdige opvattingen. Enerzijds wordt gewaarschuwd voor mogelijke bedreigingen, anderzijds is er een school die met zoveel woorden stelt dat we een nieuwe economie hebben gekregen waarin – ik chargeer een beetje – inflatie en recessies zijn uitgebannen en waarin altijd hoogconjunctuur heerst. Om met het laatste te beginnen, onze fracties denken dat dat te mooi is om waar te zijn. In de eerste plaats staan wij, op grond van onze overtuiging, bij voorbaat heel sceptisch tegenover iedere vorm van utopiedenken. Van het laatste heeft de idee van de nieuwe economie toch wel veel weg. In de tweede plaats wijs ik op de gang van zaken in Japan, dat in feite in de jaren tachtig een economische ontwikkeling kende die het ideaal van de nieuwe economie vrij dicht benaderde, maar die in de jaren negentig, althans tot voor kort, te maken had met een hardnekkige stagnatie, gecombineerd met deflatie, ondanks een hoge scholingsgraad, een goede infrastructuur en enorm veel technologische kennis. Ik kan me voorstellen dat door de snelle verspreiding van nieuwe technologie, zoals de mobiele telefoon en internet, de periode van hoogconjunctuur wat langer duurt dan we gewend zijn. En ook andere ontwikkelingen kunnen ertoe leiden dat conjunctuurremmende knelpunten zich wat later voordoen dan in het verleden. Ik denk aan het betrekkelijk geringe beroep dat sommige snel groeiende sectoren doen op grondstoffen, op de verminderde noodzaak om grote voorraden aan te houden en aan de overvloed aan kapitaal die beschikbaar is, mede door de reductie van de overheidstekorten. Toch spelen, gelet op de gang van zaken in Japan, andere factoren blijkbaar evenzeer een rol.

Eigenlijk past de economische ontwikkeling in de VS nog het beste bij de denkbeelden van de nieuwe economie, maar ook daar zijn enkele onevenwichtigheden te onderkennen. Dan denk ik vooral aan het enorme tekort op de lopende rekening – dat ligt inmiddels in dezelfde orde van

grootte als het hele Nederlandse nationaal inkomen – in combinatie met een stijgende dollar. Je zou zeggen: dat moet een keer misgaan. Anderen hebben het ook gezegd. Ik hoor graag van de minister wat hij vindt van de idee van de nieuwe economie en of we naar zijn mening inderdaad in het recessieloze tijdperk zijn aangekomen.

In elk geval is lang niet iedereen overtuigd van dat laatste. Onder andere de Raad van State wijst op knelpunten op de arbeidsmarkt en de mogelijk daaruit voortvloeiende stijging van de loonkosten. Ook anderen noemen het risico van een oplopende inflatie, die zich geleidelijk begint af te tekenen in de prognoses. Dat gebeurt nog niet in de MEV, maar sinds die tijd zijn de looneisen duidelijk omhoog gegaan en is ook de dollar behoorlijk geapprecieerd. Beide verschijnselen hebben in beginsel een opwaarts effect op de inflatie. Hogere looneisen zullen de arbeidsinkomensquote ongetwijfeld verder doen stijgen. De MEV gaf daarvoor al een stijging aan. Bij een krappere arbeidsmarkt kun je dat ook gewoon verwachten. Bij de financiële beschouwingen in de Tweede Kamer deed de minister over deze gevaren tamelijk geruststellend. Is dat nog steeds zijn benadering of begint zich ook bij hem een lichte ongerustheid af te tekenen op dit punt? En zo ja, kan en moet er iets aan gedaan worden?

Iemand die althans een half jaar geleden nog bepaald geen aanhanger was van de nieuwe economie, was minister-president Kok. Hij had het over een vulkaan, over een luchtbel en over sneeuwbal effecten. Dat is andere koek dan de wolkenloze hemel van de nieuwe economie. De minister-president wees daarbij op de hoge koersen van aandelen en op de sterk gestegen huizenprijzen. Bij die stijgingen spelen reële factoren een belangrijke rol, maar zijn ook speculatieve ontwikkelingen te onderkennen. Reële factoren zijn de groei van de inkomens, de daling van de rente, de verbeterde winstgevendheid van het bedrijfsleven en de schaarste op sommige segmenten van de woningmarkt. Daarnaast doen de ruime mogelijkheden om geld te lenen hun invloed gelden. Ik zag laatst in een antwoord van de minister op vragen uit de Tweede Kamer dat de totale hypotheekschuld in Nederland inmiddels is opgelopen tot 520 mld.

Van Bruchem

Dat is een stijging van ruim 60% in 5 jaar. Ik meen dat de heer Platvoet zo-even een ander cijfer noemde, maar misschien bestaan ook van de hypotheekschuld wel verschillende definities. Dat horen wij dan morgen wel. In ieder geval is 500 mld. niet niks. Die antwoorden dateerden van eind augustus, dus ik neem aan dat de hypotheekschuld de staatsschuld inmiddels al ruimschoots overtreft. Bovendien is er volgens het CBS vorig jaar voor 18 mld. meer aan hypothecaire leningen afgesloten dan nodig was voor de aankopen van onroerend goed. Delen de bewindslieden de mening van onze fractie dat hier toch wel enige reden is tot zorg?

Ik ontkom niet aan de indruk dat de koersstijging van de aandelen speculatieve elementen bevat: de koersen stijgen omdat ze stijgen. Hiermee kom ik bij de tulpen van de heer Wöltgens terecht. Er is veel geld in de samenleving, dat een uitweg zoekt en vindt op de effectenbeurzen. Deze tendens kan overigens nog versterkt worden als wij de staatsschuld drastisch verminderen. Via allerlei constructies zoals groei-versnellers en wat dies meer zij, worden er ook nogal wat aandelen op krediet gekocht.

Tegen deze achtergrond waarde- ren onze fracties het positief dat de regering de aftrekbaarheid van rente voor leningen die weinig met de aanschaf van een eigen huis te maken hebben, tracht te beperken. Daarnaast stellen wij met genoegen vast dat langzamerhand een of andere beperking van de aftrekbaar- heid van de hypotheekrente, de "echte" hypotheekrente, uit de taboesfeer komt. Ik zal maar niet vragen hoe de bewindslieden hierover denken, want zolang zij deel uitmaken van dit kabinet, is het antwoord voorspelbaar.

Over de ontwikkeling van de Nederlandse economie zijn er dus wel wat onzekerheden. Ook het Centraal planbureau heft een waarschuwende vinger. Op de bladzijden 18 en 21 van de macro- economische verkenning staat bijvoorbeeld dat een daling van de effectenkoersen en van de woning- prijzen tot een vermindering van de economische groei met 0,25 tot 0,5% leidt. Het CPB voegt hier echter aan toe dat, wanneer deze ontwikkelin- gen samenhangen met een oplopende rente, wat ons geen onmogelijk samenloop lijkt, de

negatieve effecten aanzienlijk groter zullen zijn.

Het geheel overziende kunnen onze fracties zich erin vinden dat er veiligheidshalve wordt uitgegaan van een behoedzaam scenario. Het verdelen van meevallers is voor een minister van Financiën, naar ik aanneem, heel wat aangeneramer dan het voorstellen van ombuigingen bij een tegenvallende ontwikkeling. Deze instemming neemt niet weg dat hier, als ik het goed zie, toch wel een probleem ligt: de meevallers zitten als het ware ingebakken in de begroting, maar de uitgavenplafonds maken het moeilijk om de meevallers aan te wenden voor verbetering van de kwaliteit van de samenleving. Vanuit dit gezichtspunt is een tussentijdse herziening van het regeerakkoord, zoals door sommigen bepleit, niet verkeerd. Of zo'n midterm review leidt tot een midlifecrisis, zien wij dan wel.

De overheid moet de komende tijd nogal wat investeren in infrastructu- rele werken. Het is naar onze mening verantwoord dat de overheid hiervoor geld leent. Ook toekomstige generaties mogen best meebetalen een hogesnelheidslijnen waarvan zij volop kunnen profiteren.

In dit verband maak ik een opmerking over de zogenaamde PPS. Ik heb de aanloop van de discussie erover niet van nabij meegemaakt, maar ik kan mij voorstellen dat de invoering ervan mede werd ingegeven doordat de rijksoverheid krap in de financiële middelen zat. Als dat zo is, kan de PPS althans in financieel overzicht wat minder noodzakelijk worden nu de overheid duidelijk ruimer in de middelen komt te zitten. Is een herbezinning op dit punt daarom niet gewenst? Ik vraag dit mede in het licht van de kritische benadering van privatisering tijdens de algemene beschouwingen in deze Kamer. PPS is, hoe je het wendt of keert, een vorm van privatisering, die meestal gepaard gaat met vrij ingewikkelde constructies. Ik heb ergens in de stukken gelezen dat het departement al een hele tijd bezig is met het opzetten van een kennis- centrum. Een PPS kent ook zelden lagere financieringslasten. Bovendien vinden wij dat de openbare infrastructuur een kerntaak van de overheid is. Bij een sterke afhanke- lijkheid van PPS bestaat het gevaar dat maatschappelijk minder urgente projecten doorgaan terwijl urgentere projecten worden uitgesteld.

Ik wacht met belangstelling de reactie van de bewindslieden af.

De **voorzitter**: Ik wens de heer Van Bruchem graag geluk met het houden van zijn maidenspeech. De heer Van Bruchem heeft een professionele achtergrond op het gebied van de landbouwconomie. Het is uit zijn eerste inbreng echter wel duidelijk dat zijn economische inzichten niet tot de landbouw zijn beperkt.

Het samengaan van de fracties van de RPF en het GPV heeft geleid tot een verdubbeling van het aantal leden ten opzichte van de oorspron- kelijk samenstellende delen. Tot die verdubbeling heeft de heer Van Bruchem zich in zijn eigen woon- plaats met de praktische, toegepaste politiek beziggehouden. Wonende in het dorp Bruchem maakte hij deel uit van de gemeenteraad van Kerkwijk, als fractievoorzitter. Dankzij deze Kamer is er in de Bommelerwaard een gemeentelijke herindeling totstandgekomen. Sinds 1 januari is hij lid van de gemeenteraad van Zaltbommel en daar wethouder.

Mijn hartelijke gelukwensen met deze voortzetting van de politieke loopbaan.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer De Vries. Ook hij houdt zijn maidenspeech.

□

De heer **De Vries** (RPF/GPV): Mijnheer de voorzitter! Van alle landen van de Europese Unie is ons land het enige waar de belastingdruk sinds 1975 is gedaald. Stonden wij 24 jaar geleden nog aan de top van de toenmalige Europese Gemeen- schap, vandaag ligt de belastingdruk blijkens een onderzoek van de Europese Associatie van Belasting- betalers precies op het gemiddelde van de Europese Unie. Mijn fractie en ook die van de SGP, namens wie ik ook mag spreken, achten dat een gelukwens waard, zowel aan de regering, als aan de burgers. Het huidige gunstige economische klimaat in ons land en vooral de lage werkloosheid, is, voorzover het van mensen afhangt, mede aan deze lastendaling te danken.

Maar, zo voeg ik daaraan toe, het doel van de lastendaling is daarmee